

hárskúti hírharfona

1. évfolyam 3. szám

Ára húsz forint

1997. december hó 29.

A karácsonyi ponty

A karácsonyi ponty egy kicsit olyan, mint amilyenek mi vagyunk. Életünk és a karácsony egy darabkája, azaz a mi részünk is. Sokunk alig találkozik élő hallal a téli ünnepeken kívül, ám ez a körülmény csak növeli a jelentőségét.

A ponty bízvást nevezhető rítusaink egyikének. Kalcium, foszfor, vagy az egészséges táplálkozás mozgalmának bármelyik alapigazsága és hiedelme még csak közel sem jönnek a ponty jelentőségéhez. Úgy van szükségünk rá, mint ahogyan az ünnepeinkre: a pontyhagyomány lelki békénkhöz kell, nem múlandó porhüvelyünk felvidítésára. *A tükörponty magyar totemállat*, mint eleink turulmadara, a kerecsensólyom volt.

Mondják, zsidó szokás halat és mákos beigli enni az esztendő vége felé, amelyben a sok kicsi halpikkely és mákszem az újévben hozzánk guruló pénzdarabokat jelentené. Vérmérséklet kérdése, hogy ebben az értelmezésben a kevés pikkelyű tükörponty a magyar néplélek feneketlen pesszimizmusára avagy fajtánk szerénységére, realizmusára utal-e, esetleg csak arra, hogy a könnyebb végükön szeretjük megfogni a dolgot.

A totemállat birtokba vevése némi erőfeszítést igényel. Évről évre megtervezzük, pontosan mikor kell hatalmunkba kerítenünk ahhoz, hogy karácsony estére már kifürödjön a halastavakban felszedett iszapíz, de mégse foglalja le túl sokáig a fürdőkádat az ünnepek előtt. Vannak, akik szerint legalább két éjszakányi fürdetés elengedhetetlen, ők értelemszerűen huszonkettedikén szerzik meg az állatot. Mások egy éjszakánál többet nem áldoznak erre, ők a huszonharmadikai csapat. A különféle irányzatok hívei csak kis számban (családban, munkahelyen) keverednek, a vásárcsarnokban már csak az azonos meggyőződésűek találkoznak — így a totemállat elejtése többnyire konfrontáció nélkül, békésen, a karácsonyi ünnepekhez méltón zajlik. Sőt. A közönség nemritkán jótanácsokkal is szolgál, hol olcsóbb, hol frissebb az élőhal, hol vásárolt tavaly ilyenkor, és, hogy érdemes volt-e.

Némi izgatottság kíséri a kiszemelt példány kiválasztását, amikor az ember a haltartó kád egy pontjára bökdösve hajtogatja, hogy *ott, ott, az a kétkilós jó lenne* — néha persze csak *lenne*, mert a sor hosszú, a halas siet, másik akad a szákjába, a pipáló

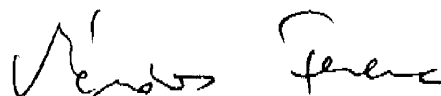
sokaságból választott egyed olykor elugrik (*nem fakadt el az epéje?*), így a beszerzést terhelő bizonytalanság nem is csekély.

Jó jelnek számít, amikor az ép, egészséges ponty a fürdőkád lassan emelkedő vizében az oldaláról fokozatosan a hasára fordul, majd néhány kört ír le új otthonában. A rítushoz hozzátartozik, hogy cseperedő gyermekünk az előkészületekből ne sejtjen semmit; a totemállattal történő találkozása rendesen úgy jön létre, hogy ártatlan képpel egy felmosóröngyöt kérünk tőle, majd elégedetten nyugtázzuk a fürdőszobából felhangzó visítást *Juj, egy hal...!* Az ifjabb generáció ezután csak órák múltán kerül elő a fürdőből, akkor is könyökig jéghideg kezekkel; az asszony jobb sorsra érdemes kukoricakonzervet bont (*Hátha szereti, biztos már régóta nem evett*).

A karácsonyi ponty egy kicsit olyan, mint amilyenek mi vagyunk. Eleinte zihál a nagy felhajtásban, *kivan*. Túl sok vizet sosem kap, nehogy gondoljon egyet, és ugorni tudjon egy nagyot, pályafutásának új fejezetébe immár ő is beleszólva. Később, az ünnep elérkeztevel egyre csendesebbé válik, majd az áldozás valóságából visszatér oda, ahonnan jött, a hagyományok ködébe. Távoli országokban meg, ahol pedig állítólag rokonaink élnek, hűledezve nézik az ünnepi időszak tévéműsorait a melegebb égtájakra szakadt atyafiak karácsonyi szokásáról: a fürdőkádban érlelt pontyról.

Huszonnegyedike kora reggelén, míg a család apraja még az igazak álmát alussza, de a kávé már fő, a pontyhagyomány őrizői fenőkö után kutatnak a konyhafiókban. Kisvártatva a totemállat feje farkaszemet néz az ékszerszépségű úszóhólyaggal és ikrával; a szomszéd tálon a felszeletelt törzs csillogó, hússzínű karikái várják a panírozást. Egyik-másik uszony még csap egyet, amikor a fürdőszobában először hangzik el a délelőtti kérdése, amelyre annyiféle választ kellett jóelőre kitalálnunk: *És hol van a hal...?*

Az ünnepi vacsorán már nincsenek sem kérdések, sem válaszok, csak áhítat van, szeretet, fenyőfaillat és a szemekben visszatükröződő gyertyafény. Boldog, nagyon boldog karácsony este. Megint.

Ostorpattogás, Wotan, Karácsony

Az alábbiakban részleteket mutatunk be Nitsch Mátyás: A dunántúli németiség c. kötetéből, amely a Dr. Szabó Orest szerkesztésében napvilágot látó Nemzetiségi Ismertető Könyvtár sorozatban, 1913-ban jelent meg.

Az egyházi ünnepnek keresztény buzgósággal adja oda magát a nyugatmagyarországi német, anélkül, hogy gondolna arra, hogy ez ünnepi szokásaiban is a pogány kultusz számos maradványa él tovább keresztény köntösben.

Igy némely vidéken a kereszténység legnagyobb ünnepét, a karácsonyi ünnepet, heteken át minden este sűrű ostorpattogás, az u. n. "Weihnochtseinklesch" előzi meg, melynek a fiuk és legények a házak mögött versenyezve állnak neki. Ez állítólag azt jelenti, hogy Krisztus születése először pásztoroknak adatott tudtára. Első jelentésében azonban e szokás régebbi származású. A régi germánok a szellemeket csendes nyári időben a földben nyugvóknak, télen pedig, midőn a természet elhalt és viharok zúgása szeli a levegőt, a föld fölött fel és alá száguldozóknak képzeltek. A vad sereg, a vad vadász, Wotan-nal mint vezérrel, azonban az embereknek árthatott is, úgy, hogy az ostorhoz nyúltak, hogy a gonosz szellemeket csattogással és ütéssel távoltartsák. Ameddig a csattogás hangzott, abban a körben a szellemek és boszorkányok tehetetlenek voltak, sőt ha olyan közel jöttek, hogy a csattogást hallhatták, az ütést is érezték. A vad sereg parallelképzete volt a Holden vagy Hollen, azaz földalattiak raja, kiknek vezetője Frau Holle volt. A vad vadász valamint Frau Holle és seregének képzete a nyugatmagyarországi németiség gondolatköréből teljesen eltűnt, de az ostorpattogatás ujonnan felvett je-

lentéssel megmaradt.

Sajátságos és megemlítésre méltó, hogy a Budához közel fekvő solymári német nép képzeletében él a wilder Jäger alakja, de teljesen modernizálva, zöld vadászruhában, magasszáru csizmában és puskával a kezében, lobogó szakállal a térdéig ér és szemei mint tüzes golyók forognak üregeikben. Közeledtét erős szélroham és éles kúrtszó jelzi, ha pedig közel jön az emberhez, rekedt hangon kiáltja: "Da Jächa kummt!" Villámgyorsan elsurran az ember mellett kísérelve, két hatalmas kutyával és eltűnik, anélkül, hogy valaha bántana valakit. Rendesen éjjel és erdőben jelenik meg az embereknek. Valószínű, hogy e képzet nem ősi hagyományként tartotta magát a solymáriak között, hanem csak ujabban került a nép közé, mert csak így kaphatott a vadász teljesen modern ruhát és felszerelést és változott át vad vadászból nyájas vadásszá, ki még az öt kísérő széltől is inti az embert.

A szent estét csendes ájtatossággal tölti a család. Ez est hozza a karácsonyfát és az ajándékokat, melyeknek eredete szintén a pogánykorba esik. Téli napfordulatkor az elhaltak tiszteletére nagy lakomát szoktak rendezni s a holtaknak előkelő helyet készíteni hozzá. Még jóval a karácsonyfa előtt nagyratartották a halotti ünnepélyt, az északi "Julfest"-et. Ugyanez időben Wotannak szent fákat is állítottak, melyeket gyümölcscsel és különféle édességgel díszítettek és meggyújtották a nap

melegének kihívására a tüzeket (Julfeuer).

E fáktól és tüzeiktől származhatik a karácsonyfa égő gyertyáival. Németjeink felfogása szerint a karácsonyfa már keresztény symbolum; az almával megterhelt fa jelenté az élet fáját a paradicsomból, mely szintén almát hordott és a diszül a fa közé csavart papírlánc középkori szokás szerint jelképezi az ördögöt, a kigyót.

Némely faluban karácsony estéjén énekes pásztorok mennek házról-házra és rövid játékokat adnak elő, melyeknek gyakran tréfás szövegük van. Ezen pásztorok szegény emberek és ajándékokat kapnak. A szent estén szegény gyermekek is, szüleiktől kísérve, körutat tesznek a faluban. Ez időben senkinek a kapuja vagy ajtaja a szegények előtt nincsen bezárva.

A pogány kultusz tartós hatása a keresztény lélekre azon körülményből is kiviláglik, hogy a heidebauer gyermekek a karácsonyi ajándékot még több helyütt a "Chriskindl-Frau"-tól remélik. Ebben a hitben öntudatlanul tovább él Frigg (Holde) istennő emléke, ki kísérelve, a Holdákkal, ez időben tartotta körmenetét a földön és jutalmazta a jó gyermekeket és büntette a rosszakat. A "gflächti Koletschn" (Holezopf), a kedvelt karácsonyi sütemény is ez istennő egykori tiszteletére utal, ki mint a szerelem és a házasság istennője és a háziasszonyok mintaképe ezeket fonni és szőni tanította.

Kábel? Tévé?

A falu kábeltévhálózatának jelenéről és jövőjéről faggattuk Szilágyi Sándor alpolgármester úrral a rendszer üzemeltetőjét, a nagyvázsonyi Szigeti Józsefet (SATEL Kft.)

— Hárskúton főleg problémák vannak a kábeltévével, legalábbis az általunk működtetett többi rendszerrel való összehasonlításban.

— Hárskúton van például az egyetlen olyan rendszer, amely a jelenlegi állapotában nem bővíthető. Hozzávetőleg 200-300 ezer forintot kellene ahhoz ráköltetni, hogy bővíthető legyen, de ez még csak az új csatornák *lehetőségét* teremtené meg.

— A SATEL Kft. tervezi minden olyan antennarendszer folyamatos átépítését, ahol valamilyen formában érdekelt. Az új hálózat geometriája és a kábelek anyaga is korszerűbb lenne. Ennek a fejlesztésnek a legnagyobb akadálya a tartószerkezetek magas ára: az ÉDÁSZ oszlopainak felhasználása 7500 Ft lenne oszloponként és évenként. A Bakonytel-lel folytatott tárgyalásaink ígertesebbek, de ezeket az oszlopokat még meg is kell szerezniük, mielőtt a Bakonytel felszedné őket. Itt elsősorban az önkormányzatnak kellene lépnie, hogy az oszlopok a helyükön maradhassanak, és mi felhasználhassuk őket.

— Hárskúton a fejlesztés további akadálya az igen alacsony előfizetési díj. Márkóval összevetve: ott 150 házba van bevezetve a kábeltévé, amelyből 146 fizet is érte 450 forintot havonta; Hárskúton 92 házból 47-en fizetnek 300 forintot. Ehhez hozzájön még, hogy Hárskút vagy másfélszer akkora területen fekszik, a kábeleket néha levágják, stb. Veszprémben az előfizetési díjak 580-1400 Ft/hónap között vannak, azaz Hárskúton karbantartásra, javításra is alig van pénz, nemhogy a rendszer fejlesztésére. Éppen ezért a jövő év január elsejétől 400 Ft körül tervezzük a hárskúti díjakat, ez még mindig csak az 1996. évi országos átlag. Legalább száz fizető háztartás esetén

a továbblépés esélyei is javulnának.

— Hozzá kell tenni, hogy a márközi önkormányzat tavaly 300 ezer, idén 200 ezer forintot költött a rendszer fejlesztésére (ott most 13 csatorna fogható), ez Hárskúton nem történt meg. Lehet, hogy el kellene gondolkodni a tulajdonviszonyok átalakításán is. Most a kábeltévérendszer az önkormányzat tulajdonában van, mi csak üzemeltetjük azt. Nyilvánvaló, hogy a tulajdonosra egy sor olyan feladat hárul, amellyel az önkormányzat nem szívesen vagy nem kellő felkészültséggel foglalkozik, ilyen a fejlesztés is. A SATEL Kft. hajlandó lenne a tulajdonjog és hatévi koncesszió ellenében beruházni akár egymillió forintot is Hárskúton. A felújított rendszerrel az előfizetők jobb minőségű szolgáltatást, több csatornát, differenciált díjrendszert (mindenki azért fizet, amit néz) kapnának.

— A kábeltévhálózat a jelenlegi formájában aligha üzemeltethető sokáig. A csatornakiosztás sem műszakilag, sem más szempontokból nézve nem megfelelő, ez a helyzet csak ideig-óráig tartható. A rendszert két-három év alatt lehetne átépíteni korszerűbbre, ilyen ütemben lehetne gondolkodni.

— Összefoglalásképp a következő menetrendet javasolnánk. Amennyiben a falu kábeltévéjét akar, elsőként az oszlopokat kellene megszerezniük a Bakonytel-től. Utána, esetleg falugyűlésen, el lehetne dönteni, milyen igényei vannak a falunak, az önkormányzatnak, a SATEL Kft.-nek, ekkor lehetne dönteni a tulajdonviszonyok kérdésében is. Igény szerint eztán következne a fejállandóság bővíthetőségé tétele, majd az új csatornához (MSAT, TV3, vagy amit az előfizetők kívánnak) szükséges berendezések megszerzése.

MF

Önkormányzati hírek

Hárskút és Lókút község Önkormányzata tájékoztatja az utazóközönséget, hogy a téli időszakban mindenki saját felelősségére használja a Hárskút–Lókút összekötő útszakaszt.

Gyermekjóléti szolgálat működik községünkben 1998. január elsejétől.

Székhelye: Polgármesteri Hivatal (Hárskút, Fő utca 10.)

Ügyfélfogadási idő: Minden hét keddeje 13.00 órától 14.00 óráig.

A gyermekjóléti szolgálat — összehangolva a védőnői szolgálattal — szervezési, szolgáltatási és gondozási feladatokat végez. Feladata: a gyermekek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése. Kérjük, hogy észrevételeikkel, kérelmeikkel kapcsolatban bizalommal forduljanak a gyermekjóléti szolgálat felé.

Hárskúti Hírharsona

Közéleti helyi újság, megjelenik havonta kétszer.

Szerkeszti és kiadja: Mészáros Ferenc, 8442 Hárskút, Pf.1. Tel/fax: 88/272-644.

Kapható a boltokban, az italboltban, a faluházban és a presszóban.

A lap megjelent számai hozzáférhetők a faluház könyvtárában, illetve az Interneten (<http://www.relief.hu/hhh>).